

Jiří Melantrich z Aventina

(1511?–1580)

...pro poctivost vlasti mé milé, národu českého a království tohoto slavného i také pro dobré všech mých milých Čechův, Moravanův a Polákův a tolikéž i pro ty národy, kteříž našeho ušlechtilého a širokého slovanského jazyku požívají, na knihu tuto tak užitečnou a velmi pěknými figurami ozdobenou, téměř svojej všecek statček jsem vynaložil, ne pro svojej toliko samýž užitek, ale více proto, abych svou prací lidem prospěti a vlasti mé poctivě posloužiti mohl.“

Pierandrea Mattioli: *Herbář jinak Bylinář* velmi užitečný (Praha, 1562)
Předmluva Jiřího Melantricha z Aventina

Asi roku 1511 se ve městě Rožďalovicích narodil Jiří Černý, nejvýznamnější český tiskař, nakladatel, překladatel a editor 16. století; muž, který patrně nejvýrazněji ovlivnil tvář české renesanční knihy a pozvedl její kvalitu na soudobou evropskou úroveň.

Raná léta jeho života jsou zahalena tmou nedostatku zpráv a archivních pramenů. S jistotou můžeme říci, že Jiří, který si své příjmy v intencích humanistické kultury počítal na Melantrich (Černovlasý), získal v roce 1534 bakalářský titul na Karlově univerzitě. V červnu 1547 vytiskl ve vlastní pražské tiskárně první knihu, svůj překlad spisu *Katechesis* od Urbana Rhegia. „Jiří Melantrich Rožďalovský“, jak sám uváděl vlastní jméno v knihách raného období svého tiskařského působení, získal roku 1551 měšťanství na Starém Městě pražském. V té době již tři roky tiskl spolu s Bartolomějem Netolickým z Netolic, jehož tiskárnu v roce 1552 koupil a začal s vlastní samostatnou tiskařskou činností. Archivní dokumenty z této doby dokládají velmi stručně nejdůležitější milníky Melantrichova života. V roce 1553 mu byl udělen erb a humanistický predikát „z Aventina“, podle jména jednoho ze sedmi římských pahorků. V roce 1567 zřídil v domě „U dvou velbloudů“ v dnešní Melantrichově ulici tiskárnu, která později vystřídala několik majitelů a působila zde téměř 200 let.

Během bezmála 30 let samostatné tiskařské činnosti vytiskl Melantrich přes 220 knih – převážně v českém jazyce –, nezanedbatelné procento tisků v latině, pouze 3 tisky německé a jediný tisk italský (vůbec první italská kniha vytištěná na českém území). V dílech, která vybíral Melantrich k tisku a která často sám překládal či editoval, nabízel českému čtenáři reprezentativní přehled tehdejší evropské literární nabídky. Kolem jeho tiskárny se soustřeďovali významní učenci té doby, jejichž práce Melantrich tiskl: Tadeáš Hájek z Hájku, Pierandrea Mattioli, Tomáš Mitis z Limuz, Sixt z Ottersdorfu, Jan Hodějovský z Hodějova

st. a další. V závěru svého života spolupracoval Melantrich na přípravě některých tisků s profesorem historie pražské Karlovy univerzity Danielem Adamem z Veleslavína, který později jako jeho zeť tiskárnu řídil. Melantrich zemřel ve věku 69 let a byl pochován v Betlémské kapli. Jiří Melantrich disponoval pozoruhodně bohatým písmovým a typograficko-dekoračním materiálem, jehož množství, kvalita a rozmanitost neměla v soudobém českém prostředí obdoby. Rovněž ilustrační doprovod jeho knih představoval špičku v dobové tuzemské knižní výzdobě.

K Melantrichovým nejvýznamnějším počínům patřilo bezesporu vydání knihy italského lékaře Pierandrey Mattioliho *Herbář jinak Bylinář* (1562), pro který dal vyhotovit celkem 589 celostranných dřevořezových ilustrací řezaných podle skutečných rostlin. Dřevořezy v tomto vydání lze označit za jeden z prvních příkladů vědecké ilustrace na našem území. Široké popularity dosáhlo jeho pět vydání *Bible české* (tzv. „Melantrišky“ – 1549 spolu s Bartolomějem Netolickým, 1556–57, 1560–61, 1570, 1577), které nejen vytiskl a doplnil bohatou dřevořezovou výzdobou (především 4. a 5. vydání), ale rovněž jazykově upravil.

Zřizovatelé: Maticе česká, sekce Společnosti Národního muzea, ve spolupráci s Obecním úřadem v Rožďalovicích – březen 2009
Typografie, tisk: FAST reklamní studio s r. o., Praha 10
Kontakt: Maticе česká, Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1, tel. 224 497 333, maticе_ceska@nm.cz